

Hľadiská skúmania štruktúry ekonomiky

Národné hospodárstvo chápeme ako systém, ktorý je zložený zo subsystémov a prvkov, javov a procesov. Skladbu, vnútorné usporiadanie a členenie týchto zložiek (odvetvia, sektory, sféry, oblasti, veličiny, ekonomické subjekty, faktory ekonomického rastu a pod.), vo vzájomných väzbách a vzťahoch, ktoré determinujú ich charakter, chápeme ako štruktúru ekonomiky.

Inými slovami – štruktúru ekonomiky chápeme ako relatívne stály súhrn prvkov určitého sociálno-ekonomického systému v danom časovom období a v danom priestore, ktorý sa utvára v procese alokácie a re-alokácie zdrojov. Predstavuje vnútornú kompozíciu ekonomiky, vzájomné vzťahy jej podstatných zložiek, ktoré podliehajú zmenám v čase. Rozlišujeme pritom *odvetvovú, organizačnú, funkčnú, územnú a sektorovú štruktúru ekonomiky*.

Odvetvová štruktúra – za subsystémy ekonomiky považujeme jednotlivé odvetvia. Celosvetovo zaužívanou klasifikáciou odvetví ekonomických činností je metodika **ISIC** (International Standard Industrial Classification of all Economic Activities), ktorú používa Štatistická divízia OSN. Metodika ISIC rozlišuje:

1. *Odvetvia hmotnej výroby* – poľnohospodárstvo a lesníctvo, priemysel, stavebníctvo a geologicko-projektová činnosť, doprava a spoje, obchodné a iné činnosti výrobné povahy;
2. *Odvetvia nevýrobnej povahy* – veda, výskum a vývoj, sociálne služby (ubytovanie, cestovný ruch, vzdelávanie, zdravotníctvo, atď.), ostatné činnosti nevýrobnej povahy.

V rámci EÚ sa aplikuje metodika **NACE** (Statistical Classification of Economic Activities in the European Community), ktorá používa spolu 21 kategórií odvetví ekonomických činností: <http://www.nace.sk/>

Organizačná štruktúra – za subsystémy ekonomiky považujeme organizácie a orgány hospodárskeho riadenia (ministerstvá, odborný štátny aparát, profesijné a odborné asociácie a organizácie, podnikateľské subjekty).

Funkčná štruktúra – za subsystémy ekonomiky považujeme jednotlivé vecné a osobné faktory:

- *Vecný kapitál* – dlhodobý hmotný majetok;
- *Energetická základňa* – zdroje energie, energetické zariadenia na výrobu, premenu, akumuláciu a distribúciu energie;
- *Surovinová základňa* – dobývateľné zdroje nerastných, rastlinných a živočíšnych surovín, zdroje druhotných surovín;
- *Ľudský kapitál* – praktické vedomosti, získané schopnosti a naučené zručnosti, ktoré zvyšujú potenciálnu produktivitu pracovných síl.

Územná (regionálna) štruktúra – za subsystémy ekonomiky považujeme regióny alebo územné celky (spravidla podľa administratívneho členenia). Z pohľadu územnej štruktúry sú z hľadiska analýzy zaujímavé najmä faktory regionálneho rozvoja:

- Prírodné zdroje a kvalita životného prostredia;
- Obyvateľstvo a štruktúra pracovných síl;
- Ekonomické činnosti a podmienky rozvoja regiónov (produkčné podmienky a technická vybavenosť, sociálna infraštruktúra).

Sektorová štruktúra – syntetické hľadisko v rámci ktorého sú odvetvia ekonomických činností združené do sektorov. Klasický prístup k sektorovej analýze člení ekonomiku na tri sektory:

- *Primárny sektor* – poľnohospodárstvo, poľovníctvo, lesné hospodárstvo, rybolov a chov rýb, ťažba nerastných surovín;
- *Sekundárny sektor* – spracovateľský priemysel, výroba a rozvod elektrickej energie, zemného plynu a pitnej vody, stavebníctvo;
- *Terciárny sektor* – obchod, opravy vozidiel a spotrebného tovaru, pohostinstvo a ubytovanie, doprava, skladovanie a spoje, bankovníctvo, poisťovníctvo, správa, obrana, sociálne poistenie, školstvo, zdravotníctvo a sociálne služby, verejné a osobné služby, služby exteritoriálnych organizácií a spolkov.

Novšie prístupy k sektorovej analýze vyčleňujú niektoré oblasti ekonomických činností z terciárneho sektora a vytvárajú okrem klasických troch sektorov aj:

- *Kvartérny sektor* – veda, školstvo, kultúra;
- *Kvintérny sektor* – zdravotníctvo, sociálne služby.

Sektorová štruktúra ekonomiky v zmysle podielu jednotlivých sektorov na tvorbe HDP indikuje i stupeň ekonomického rozvoja danej krajiny. Pre rozvinuté ekonomiky je typická sektorová štruktúra SIA s prevahou podielu terciárneho sektora (S), s v poradí druhým sekundárnym sektorom (I) a s najmenším podielom primárneho sektora (A). Tranzitívne a novoinustrializované ekonomiky sú charakteristické sektorovými štruktúrami typu IAS, resp. ISA, kým pre rozvojové krajiny je typická sektorová štruktúra AIS.

Slovenská ekonomika má sektorovú štruktúru SIA, pričom podiel terciárneho sektora (S) na HDP slovenskej ekonomiky je viac ako 61%, podiel sekundárneho sektora (I) 35% a podiel primárneho sektora (A) menej ako 4%.